

Яна Євгеніївна Боброва

Образність пісень В. Золотухіна у вокально-сценічному втіленні

УДК 792.028:78

DOI <https://doi.org/10.24195/artstudies.2026-2.2>

Яна Євгеніївна Боброва
аспірантка кафедри інтерпретології
та аналізу музики
Харківського національного університету
мистецтв імені І. П. Котляревського
ORCID: 0009-0000-8621-0444

Дата першого надходження статті до
видання: 27.01.2026

Дата прийняття статті до друку після
рецензування: 01.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті:
29.05.2026

Статтю присвячено дослідженню проблеми формування образного мислення академічного вокаліста в контексті камерно-вокального жанру. Актуальність теми зумовлена зростанням ролі інтерпретаційних чинників у сучасній вокальній педагогіці, де виконавська майстерність розглядається не лише як результат технічної підготовки, а як цілісний художньо-психологічний процес. Особливу увагу зосереджено на камерно-вокальних творах Володимира Золотухіна, які репрезентують складну систему взаємодії музичної драматургії, поетичного слова та виконавської індивідуальності.

У статті проаналізовано образно-драматургічні моделі вокально-фортепіанних пісень композитора, окреслено їх жанрово-стильову специфіку та визначено роль фортепіанної партії як активного носія художнього змісту. Доведено, що камерно-вокальні твори Золотухіна тяжіють до поетично-симфонізованого романсу, у якому фортепіано виступає рівноправним учасником драматургічного процесу, формуючи образний простір твору й спрямовуючи розвиток вокальної інтонації.

На прикладі пісень «Крила», «Земля моя – зоря моя», «Північний полюс», «Семиструнна гітара», «А тебе нема» та «Вальс» розкрито різні типи образності – від гімнічно-узагальненої та баладно-драматичної до інтимно-ліричної й рефлексивної. Обґрунтовано, що робота з цим репертуаром сприяє розвитку асоціативного мислення, глибокому осмисленню поетичного тексту та формуванню цілісної виконавської концепції.

Зроблено висновок про доцільність використання камерно-вокальних пісень Володимира Золотухіна у концертній, педагогічній та науково-дослідній практиці як ефективного засобу формування образного мислення академічного вокаліста.

Ключові слова: камерно-вокальна музика, образне мислення, академічний спів, вокально-виконавська інтерпретація, вокально-фортепіанна драматургія, поетично-симфонізований романс, Володимир Золотухін.

Постановка проблеми. У сучасній вокальній педагогіці дедалі більшої актуальності набуває проблема формування образного мислення виконавця як ключового чинника професійної інтерпретації музичного твору. Йдеться не лише про технічну досконалість або стилістичну коректність виконання, а насамперед про здатність співака цілісно осмислювати художній задум композитора, інтегруючи інтонаційні, словесні, темброві та драматургічні компоненти у єдине смислове поле. Такий підхід передбачає високий рівень художньої рефлексії, сформоване асоціативне мислення, уміння працювати з підтекстом і символікою, а також здатність до внутрішнього психологічного перевтілення, що виходить за межі суто вокально-технічних завдань.

Особливу роль у цьому процесі відіграє камерно-вокальний жанр, який у педагогічній та виконавській практиці розглядається як одна з найскладніших і водночас найплідніших форм професійного становлення співака. На відміну від оперної сцени, де значну частину драматургічного навантаження беруть на себе режисура, сценографія та оркестрова фактура, камерний вокальний твір покладає основну відповідальність за розкриття образу саме на виконавця. Тут кожна інтонація, динамічний нюанс, темброве забарвлення та словесний акцент набувають смислової ваги, а робота з поетичним текстом стає визначальним чинником художньої переконливості виконання.

У цьому сенсі камерно-вокальна музика постає як своєрідна лабораторія інтерпретації, у якій формується цілісне художнє мислення вокаліста.

У контексті означеної проблематики камерно-вокальна спадщина В. Золотухіна привертає особливу увагу. Його пісні, зібрані у виданні «Пісні» (1973), репрезентують яскравий зразок інтелектуально насиченої камерної лірики, у якій поєднуються інтонаційна стриманість, внутрішня емоційна напруга та філософська зосередженість. Вокальна лінія в цих творах не обмежується функцією мелодичного носія тексту, а виступає активним засобом розкриття психологічного стану ліричного героя, тоді як фортепіанна партія формує самостійну драматургічну площину, вступаючи з голосом у складний діалог.

Проблемність дослідження камерно-вокальних пісень В. Золотухіна полягає також у тому, що їхній художній зміст не завжди піддається прямолінійному прочитанню. Значна роль символіки, підтексту, напівтонів емоційного вислову вимагає від виконавця розвиненої здатності до образно-асоціативного мислення та глибокого аналітичного підходу. Саме тому ці твори є показовим матеріалом для осмислення механізмів формування інтерпретаційних навичок у процесі вокальної підготовки, а також для виявлення взаємозв'язку між музичною драматургією, поетичним словом і виконавською концепцією.

Таким чином, проблема формування образного мислення вокаліста на матеріалі камерно-вокальних пісень Володимира Золотухіна постає як актуальне науково-практичне завдання, що перебуває на перетині вокальної педагогіки, виконавського аналізу та музичної інтерпретології. Її розв'язання сприятиме поглибленню уявлень про специфіку камерного співу, розширенню методичних підходів до роботи з камерно-вокальним репертуаром і підвищенню рівня художньої свідомості сучасного вокального виконавця.

Огляд літератури. Теоретично-методологічну основу дослідження становить комплекс праць з історії вокального мистецтва, теорії вокально-виконавської інтерпретації, камерно-вокального жанру та проблем вокально-фортепіанної взаємодії. Сукупність залучених музикознавчих, педагогічних і виконавсько-аналітичних джерел дає змогу розглядати пісні Володимира Золотухіна в широкому художньо-стильовому, культурно-історичному та інтерпретаційному контексті, а також виявити специфіку формування образного мислення вокаліста на матеріалі цього репертуару.

Вагоме теоретичне підґрунтя для розкриття сутності академічного співу становить праця «Історія вокального мистецтва», у якій вокальне мистецтво осмислюється як історично детермінована цілісна система, що інтегрує технічні, стильові та художньо-образні складники (Гнидь, 1997). Вчений послідовно розкриває еволюцію вокальної кантилени, принципи інтонаційної організації мелодії та роль звукової культури у формуванні професійного вокального мислення, що є методологічно важливим для аналізу камерно-вокального репертуару, де саме інтонація виступає головним носієм психологічного та образного змісту.

Суттєвий внесок у осмислення проблематики виконавської творчості здійснено в дисертаційному дослідженні «Вокально-виконавська творчість» (Гребенюк, 2000), у межах якого вокально-виконавська діяльність розглядається як автономний художній феномен, де інтерпретація формується в результаті взаємодії авторського задуму композитора, поетичного слова та індивідуально-творчої природи виконавця. Такий підхід дозволяє осмислити образне мислення співака не як похідне від нотного тексту, а як активний творчий механізм смислотворення, що є принципово важливим для дослідження камерно-вокальних пісень Володимира Золотухіна.

Безпосередньо творчості композитора присвячена монографічна праця О. В. Гусарової «Володимир Золотухін» (1988), у якій комплексно окреслено стильові особливості вокальної спадщини В. Золотухіна, її жанрове розмаїття та місце в українській музичній культурі другої половини ХХ століття. Дослідниця підкреслює тяжіння композитора до камерної лірики, увагу до поетичного слова та

активну роль фортепіанної партії, що підтверджує доцільність вибору саме цього репертуару для аналізу проблем образного мислення вокаліста.

Контекстуальне значення для дослідження мають праці, присвячені розвитку української камерно-вокальної музики 1960–1970-х років. Зокрема, Т. Загородня аналізує вокальні цикли українських композиторів зазначеного періоду, звертаючи увагу на тенденції до філософізації образів, ускладнення драматургії та посилення ролі інструментального початку (Загородня, 2015). Ці спостереження безпосередньо корелюють із художніми принципами вокально-фортепіанних пісень В. Золотухіна та дозволяють розглядати їх у ширшому стильовому контексті доби.

Важливу джерельну базу становлять нотні видання камерно-вокальних творів композитора – збірка «Камерні вокальні твори» (Золотухін, 2008) та видання «Пісні» (Золотухін, 1973), які дають змогу здійснювати детальний інтонаційно-драматургічний і виконавський аналіз.

Методологічно значущими є розвідка О. І. Коменди, присвячена феномену універсальної творчої особистості в українській музичній культурі, де композиторське мислення осмислюється як багатовимірне художнє явище (Коменда, 2020). Запропонований підхід сприяє глибшому розумінню образної природи камерно-вокальних пісень Золотухіна.

Особливе значення для дослідження мають студії, присвячені діалогізму вокально-фортепіанної фактури. Зокрема, Н. Харандюк розглядає взаємодію голосу й фортепіано як форму художнього діалогу, у якому обидві партії виступають рівноправними носіями смислу (Харандюк, 2013). Саме цей принцип лежить в основі драматургії камерно-вокальних пісень Золотухіна.

Необхідним теоретичним підґрунтям для певного дослідження стали також англійськомовні музикознавчі дослідження. Так, у працях Е. Т. Кона (Cone, 1974) виконання осмислюється як форма реалізації композиторського задуму через інтерпретацію, а концепція Н. Кука (Cook, 2013), який розглядає музику як перформативний процес, поглиблює уявлення про виконавця як активного співтворця художнього змісту.

Історико-стильовий контекст доповнюють розвідка К. Дальгауза (Dahlhaus, 1989) (присвячена музиці ХІХ століття як сфері індивідуалізованого художнього мислення), а також праця Ч. Розена (Rosen, 1995), у якій романтична естетика розглядається як цілісна система образного й формального мислення.

Мета статті полягає у виявленні специфіки образності пісень Володимира Золотухіна у їх вокально-сценічному втіленні шляхом аналізу образно-драматургічних моделей творів, визначення ролі фортепіанної партії у формуванні

художнього простору та окреслення виконавських аспектів сценічної інтерпретації.

Методологічну основу статті становлять комплексний і міждисциплінарний підходи з використанням образно-драматургічного, структурно-семантичного, інтонаційно-стильового та виконавського аналізу пісень В. Золотухіна, що забезпечує цілісне осмислення їх художньої образності у вокально-сценічному втіленні.

Результати та їх обговорення. Пісні харківського композитора Володимира Золотухіна репрезентують особливий різновид поетично-симфонізованого романсу, у якому відчутно прагнення композитора до розширення жанрових меж камерної вокальної лірики. Фортепіанна партія в цих творах не зводиться до функції гармонічної опори чи ритмічного супроводу, а виступає повноцінним драматургічним суб'єктом, що формує образний простір і бере активну участь у розкритті художнього задуму. Саме така рівноправна взаємодія голосу й інструмента створює умови для формування складного, багатовимірного образного мислення виконавця, орієнтованого на синтез музичного й поетичного смислів.

У піснях «Крила» та «Земля моя – зоря моя» центральною є символіка польоту, дороги, духовного сходження та внутрішньої свободи. Ці образи знаходять своє втілення на рівні інтонаційної організації, фактури й формотворення. Хвилеподібний мелодичний рух, широкі вокальні фрази з тенденцією до висхідних кульмінацій, арпеджійна фортепіанна фактура створюють відчуття безперервного руху та просторової розгорненості. Вокальна партія вимагає від виконавця стабільної дихальної опори, вміння витримувати протяжні фрази й зберігати темброву однорідність у різних регістрах, що безпосередньо пов'язано з формуванням цілісного образного мислення.

Твір «Крила» побудований за куплетно-варіаційним принципом, у межах якого інтонаційна єдність поєднується з поступовим наростанням внутрішньої драматургії. Кожен наступний куплет несе новий емоційний відтінок, поглиблюючи основний образ духовного пошуку та прагнення до звільнення. Фортепіанна фактура асоціативно передає образ польоту через легкість руху, прозорість текстури та постійну динамічну напругу, тоді як вокальна партія вирізняється кантіленністю, інтонаційною пластикою й потребує тонкого нюансування. Для виконавця важливо не лише відтворити мелодичну лінію, а й вибудувати внутрішню логіку розвитку образу, що формується на стику музичного та поетичного тексту.

У пісні «Земля моя – зоря моя» художня концепція набуває узагальненого, майже гімнічного характеру. Поєднання інтимно-особистісного переживання з національно-космічною символікою зумовлює розгорнуту тричастинну форму,

в якій вокальна інтонація набуває декларативної виразності. Фортепіанна партія тут виконує функцію масштабування образу, розширюючи його від ліричного зізнання до філософського узагальнення. Особливої уваги заслуговує фінал твору, позначений *ad libitum*, який відкриває простір для індивідуальної виконавської свободи, дозволяючи співакові самостійно визначати темпоритмічні й динамічні акценти, не порушуючи при цьому цілісності драматургічної форми.

Інший тип образності представлений у драматично напруженому творі «Північний полюс», який репрезентує баладно-монологічну модель камерно-вокальної драматургії. Тут фортепіанна партія створює холодне, загрозливе середовище за допомогою остинатних фігур, різких регістрових контрастів і щільної акордики, що формує відчуття відчуження, екстремальності та внутрішньої напруги. Вокальна лінія тяжіє до речитативно-аріозної манери, з акцентом на словесну чіткість і драматичну інтонацію. Для виконавця цей твір становить особливу складність, оскільки вимагає високої дикційної культури, психологічної витривалості та здатності утримувати драматичний образ упродовж усього розгортання композиції.

Інтимно-ліричний полюс камерно-вокального доробку композитора представлений творами «Семиструнна гітара», «А тебе нема» та «Вальс», у яких домінує сфера внутрішнього монологу, сповіді та рефлексії. У «Семиструнній гітарі» фортепіанна фактура стилізує звучання народного інструмента, створюючи атмосферу камерності, довірливості й ностальгії. Вокальна партія тут позбавлена зовнішньої ефектності й орієнтована на тонке нюансування, що сприяє формуванню в виконавця здатності до внутрішнього зосередженого, психологічно виваженого співу.

Твір «А тебе нема» постає як наскрізний драматичний монолог, побудований на контрастах динаміки, гармонічної напруги та регістрових співвідношень. Фортепіанна партія підсилює експресивність вокального висловлювання, створюючи відчуття емоційної нестабільності та внутрішнього надлому. Вокалісту необхідно поєднати точність інтонації з глибоким психологічним зануренням, що сприяє розвитку образного мислення як здатності утримувати складний емоційний стан у межах цілісної виконавської концепції.

У «Вальсі» композитор переосмислює жанрову танцювальність у філософсько-ліричному ключі. Традиційний вальсовий ритм набуває тут умовного характеру, стаючи радше символом плінності часу й мінливості людських почуттів. М'яка кантілена вокальної партії, врівноважений темпоритм і прозора фактура фортепіано формують образ стриманої ліричної рефлексії. Для виконавця цей твір є важливим у плані розвитку відчуття стилю,

міри та внутрішньої рівноваги між емоційністю й жанровою умовністю.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Пісні В. Золотухіна репрезентують багатий і художньо цілісний спектр образно-драматургічних моделей – від узагальнено-гімнічних і споглядально-ліричних до інтимно-рефлексивних та внутрішньо напружених драматичних образів. Така стилістична й емоційно-смілова різноплановість зумовлює не лише їхню художню значущість, а й високу методичну цінність у контексті підготовки академічного вокаліста.

Проведений аналіз засвідчує, що формування образного мислення співака у процесі роботи над зазначеним репертуаром ґрунтується на складній і багаторівневій взаємодії поетичного слова, інтонаційної організації музичного матеріалу та розгорнутої вокально-фортепіанної драматургії. Тісний зв'язок вербального й музичного початків, інтонаційно-стильова багатовимірність композиторського мислення, а також активна, смислотворча роль фортепіанної партії сприяють розвитку асоціативно-образного мислення виконавця, поглибленню розуміння поетичного змісту та формуванню інтерпретаційної цілісності художнього образу.

Особливу увагу привертає функціональна рівноправність вокальної та фортепіанної партій, у межах якої акомпанемент постає не як супровід, а як повноцінний драматургічний чинник, що моделює психологічний простір твору, уточнює смислові акценти й впливає на характер вокальної інтонації. Така взаємодія зумовлює необхідність свідомого, аналітично обґрунтованого виконавського підходу, орієнтованого на синтез музичного мислення, текстової семантики та вокально-технічних завдань.

У цьому контексті пісні В. Золотухіна постають цінним художньо-педагогічним матеріалом, доцільним для активного використання як у концертній, так і в навчальній практиці академічного співу, зокрема на етапах формування інтерпретаційної культури, образної уяви та ансамблевого мислення вокаліста. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаються у поглибленому вивченні виконавських версій зазначених творів, порівняльному аналізі камерно-вокальної творчості композитора у контексті української пісенної традиції кінця ХХ – початку ХХІ століття, а також у розробці методичних рекомендацій щодо використання даного репертуару в освітньому процесі закладів мистецької освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнидь Б. П. (1997). Історія вокального мистецтва. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського. 320 с.
2. Гребенюк Н. Є. (2000). Вокально-виконавська творчість : дис. ... д-ра мистецтвознавства : 17.00.03 / НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ. 420 с.
3. Гусарова, О. В. (1988). Володимир Золотухін. Київ : Музична Україна. 33 с.

4. Загородній Т. (2015). Вокальні цикли українських композиторів 1960–70-х років у наукових працях музикознавців: спроба аналізу. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка*. Вип. 35. С. 186–195.

5. Золотухін В. (2008). Камерні вокальні твори : романси, арії, пісні. / упоряд. А. М. Тимченко. Харків. 52 с.

6. Золотухін В. (1973). Пісні : крила ; Земля моя – зоря моя ; Північний полюс ; Семиструнна гітара ; А тебе нема ; Вальс. Київ : Музична Україна. 36 с.

7. Коменда О. І. (2020). Універсальна творча особистість в українській музичній культурі. Львів : Сполом. 312 с.

8. Харандюк Н. (2013). Діалогізм вокально-фортепіанної фактури та його виконавське втілення. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка*. Вип. 27. С. 198–207.

9. Cone E. T. (1974). *The Composer's Voice*. Berkeley ; Los Angeles : University of California Press. 204 p.

10. Cook, Nicholas. (2013). *Beyond the Score: Music as Performance*. Oxford : Oxford University Press, 458 p. URL: <https://books.google.com/books?id=BnHCAgAAQBAJ> (date of access: 26.12.2025).

11. Dahlhaus Carl C. (1989). *Nineteenth-Century Music*. Berkeley : University of California Press. 384 p.

12. Rosen C. (1995). *The Romantic Generation*. Cambridge, MA : Harvard University Press. 744 p.

REFERENCES

1. Hnyd, B.P. (1997). *Istoriia vokalnogo mystetstva*. [History of vocal art] Kyiv : NMAU im. P. I. Chaikovskoho. 320. [in Ukrainian].
2. Hrebeniuk, N.Ye. (2000). *Vokalno-vykonavska tvorchist* [Vocal-performance] : dys. ... d-ra mystetstvoznavstva : 17.00.03 / NMAUim. P.I. Chaikovskoho. Kyiv. 420. [in Ukrainian].
3. Husarova, O.V. (1988). *Volodymyr Zolotukhin*. [Volodimir Zolotukhin] Kyiv : Muzychna Ukraina. 33. [in Ukrainian].
4. Zahorodnii, T. (2015). *Vokalni tsykly ukrainskykh kompozytoriv 1960–70-kh rokiv u naukovykh pratsiakh muzykoznavtsiv: sprobna analizu* [Vocal cycles of Ukrainian composers of the 1960s and 1970s in the scientific works of musicologists: attempted analysis] // *Naukovi zbirky Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii im. M. V. Lysenka*. Vyp. 35. 186–195. [in Ukrainian].
5. Zolotukhin, V. (2008). *Kamerni vokalni tvory : romansy, arii, pisni* [Chamber vocal works: romances, arias, songs] / uporiad. A. M. Tymchenko. Kharkiv. 2008. 52. [in Ukrainian].
6. Zolotukhin V. (1973). *Pisni : kryla ; Zemlia moia – zoria moia ; Pivnichnyi poliis ; Semystrunna hitara ; A tebe nema ; Vals*. [Songs: wings; My land is my star; North Pole; Seven-string guitar; And you are not there; Waltz]. Kyiv : Muzychna Ukraina. 36. [in Ukrainian].
7. Komenda, O.I. (2020). *Universalna tvorcha osobystist v ukrainskii muzychnii kulturi*. [Universal creative personality in Ukrainian musical culture]. Lviv : Spolom. 312. [in Ukrainian].
8. Kharandiuk N. (2013). *Dialohizm vokalno-fortepeiannoi faktury ta yoho vykonavske vtilennia* // *Naukovi zbirky Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii im. M. V. Lysenka*. Vyp. 27. 198–207. [in Ukrainian].

9. Cone E. T. (1974). *The Composer's Voice*. Berkeley ; Los Angeles : University of California Press. 204. [books?id=BnHCAGAAQBAJ](https://books.google.com/books?id=BnHCAGAAQBAJ) (date of access: 26.12.2025).
10. Cook, Nicholas. (2013). *Beyond the Score: Music as Performance*. Oxford : Oxford University Press. 458. URL: <https://books.google.com/>
11. Dahlhaus Carl C. (1989). *Nineteenth-Century Music*. Berkeley : University of California Press. 384.
12. Rosen C. (1995). *The Romantic Generation*. Cambridge, MA : Harvard University Press. 744.

Imagery of V. Zolotukhin's songs in vocal and stage embodiment

Yana Evgeniivna Bobrova
Postgraduate Student at the Department
of Interpretation and Music Analysis
Kharkiv I.P. Kotlyarevsky
National University of Arts
ORCID: 0009-0000-8621-0444

Стаття поширюється на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)

The article is devoted to the study of the problem of forming the imaginative thinking of an academic vocalist in the context of the chamber-vocal genre. The topicality of the topic is due to the growing role of interpretive factors in modern vocal pedagogy, where performance skill is considered not only as a result of technical training, but as a holistic artistic and psychological process. Special attention is focused on the chamber and vocal works of Volodymyr Zolotukhin, which represent a complex system of interaction of musical drama, poetic words and performing individuality.

The article analyzes the figurative and dramaturgical models of the composer's vocal-piano songs, outlines their genre-stylistic specificity, and defines the role of the piano part as an active carrier of artistic content. It has been proven that Zolotukhin's chamber and vocal works gravitate towards a poetic-symphonic romance, in which the piano is an equal participant in the dramaturgical process, forming the imaginative space of the work and directing the development of vocal intonation.

On the example of the songs «Wings», «My Earth – My Star», «North Pole», «Seven-String Guitar», «And you are gone» and «Waltz», various types of imagery are revealed – from hymnic-generalized and ballad-dramatic to intimate-lyrical and reflective. It is substantiated that working with this repertoire contributes to the development of associative thinking, a deep understanding of the poetic text and the formation of a complete performance concept. A conclusion was made about the expediency of using Volodymyr Zolotukhin's chamber vocal songs in concert, pedagogical and research practice as an effective means of forming the imaginative thinking of an academic vocalist.

Keywords: chamber and vocal music, figurative thinking, academic singing, vocal performance interpretation, vocal and piano dramaturgy, poetic and symphonized romance, Volodymyr Zolotukhin.